

חבורת לימוד קבלה בראי פסיכולוגיית המעמקים – עם גבי שטרנגר

שכתוב שיעור ב': מהקטנות לגדלות

פליאה דעת ממני

כשאנחנו ניגשים אל התורה בגישה בתודעת מתחילים – *beginner's mind* – עשוי להתרחש משהו פלאי: הטקסט העתיק נחשף לפתע כחדש. זהו לא עוד אוסף סיפורים ושיעורים שנשמעו כבר לעייפה; זו קריאה ראשונית, נטולת הרגל, שמזמינה אותנו לשוב ולפגוש את התורה כתעלומה. למרבה האירוניה, דווקא מי שגדל במרחב הדתי, סובל מהעיוורון של ה"יודע": הוא יודע את הפירושים, את הוורטים ואת ההתחכמויות. רק דבר אחד הוא לא יודע: להיות בהשתהות. *פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה*. התורה ייחודית באופן שבו היא משלבת בין יסודות מיסטיים עמוקים לבין חוקים יבשים. היכן תמצאו עוד טקסט כזה, שמצד אחד עוסק בחזיונות, בהתגלויות, במלאכים ובנסים, ומצד שני מציב כללים משפטיים כאילו יצאו מספר חוקים רומי או אשורי? בכל שורה כמעט מהדהד הניגוד המתוק: בין שמיים וארץ, בין נס להרגל, בין רוח לחומר. התלמוד שוזר לעיתים רגעים פלאיים גם בדיונים המשפטיים. כמו "ההוא חסידא" במסכת בבא בתרא, שבונה מבואה, וכתוצאה מכך נפסקים באחת הביקורים התדירים של אליהו הנביא שאליהם היה רגיל עד כה. לפי הסבר הגמרא, השפע הרוחני נסתם משום שהמבואה חסמה מ"ההוא חסידא" את האפשרות לשמוע קולו של העני. הסיפור שזור בתוך שיח משפטי אך נושא עמו שיעור מיסטי ומוסרי שמרחיב את הדעת. אין לנו רשות לעקוף את הרובד הפלאי של התורה. המיסטיקה איננה עיטור ניו־אייג'י חסר שיניים, אלא ליבה הפועם של החוויה התורנית. המפגש עם הבלתי־נראה, הבלתי־נתפס, הוא מרכזי. כשאנו פותחים את החומש וקוראים על הקול שפונה לאברהם אבינו – *אברהם, אברהם!* – איננו רשאים להחליק על פני הדברים.

המתח בין משפט לפלאי מגיע לשיאו כשאנו מבינים מדברי חז"ל על "ואלה המשפטים"... שגם החוקים היבשים מקורם בסיני. הכול ניתן מפי הגבורה. האם ניתן לתאר את היועצת המשפטית של מדינה כיום כמי שמקבלת את חוקיה ממלאך? בעולם שלנו, זוהי עילה לאשפוז, לא לקדושה. אך בתורה – זה בסיס האמונה.

חיי כלב

הנה חוויה מכוננת מלפני הרבה שנים, עם פלימזי עליו השלום, כלב שהיה עם משפחתנו בשנות הגדילה של הילדים. פלימזי היה כלב חכם ומתוק, שבילה את רוב ימיו איתי בקליניקה, תוך הרעפת חום ונחמה על רבים ממטופליי. הוא חי בעולם של אהבה וריחות, תוך ציפייה מתמדת לרגעים גדולים או קטנים של הנאה. לא היה לו מושג מה קובע את לוח היציאות שלו, מתי יקבל אוכל ומתי עליו להמתין. לא הייתה לו הבנה של מהות הקשר שלי עם המטופלים, ולא היה לו מושג לגבי העניינים האדמיניסטרטיביים שבהם טיפלתי בין הפגישות. הוא לא ידע על כך דבר, ותשומת לבו הייתה מכוונת לענייניו הוא.

כך, כשצעדנו יחד ברחובות השכונה, פלימזי נהג לשקול בכובד ראש היכן להטיל את מימיו היקרים לשם סימון טריטוריה.
זכור לי הרגע שבו הכתה בי המודעות להבדל התודעתי התהומי בינינו.
פלימזי לא נשא עיניו אל ההרים לדעת מאין יבוא עזרו.
הוא סמך עליי באופן מוחלט.
לפתע צצה בי התובנה: **אני האלוהים של פלימזי!**
כמה רחוקה התודעה שלו מהתודעה שלי!
ואז הכתה בי תובנה נוספת: **אני פלימזי של הקב"ה!...**

תודעה רחבה

כמוהו, אני חי בבועה מצומצמת של קטנות מוחין, ללא מודעות לממדים האֵלֶהיים של העולם.
יש סביבנו גלי רדיו, קרינות מסוגים שונים, וחלקיקים קוונטיים שנמצאים בכמה מקומות בו־זמנית — בסתירה גמורה לחוקי הלוגיקה של התודעה הרגילה שלנו.
יש מימדים רוחניים שהם נסתרים מאיתנו עוד יותר, הקרויים במקורותינו **"עולם הבא"** — אוסף של מימדים החומקים מהתודעה היומיומית שלנו, עד לסיום קיומנו הפסיכו־פיזי בעולם הזה, כשנעבור לצורת קיום אחרת.
קטנות המוחין איננה חוסר ידע, אלא סוג של בורות — כלא תודעתי של פרדיגמות שבלענו מן המוכן מהסביבה החברתית, הסתפקות בתפיסה דלה ואף מעוותת של הקיום. אך ברגע שאנו מתפקחים מקטנות המוחין, מתחילה הכמיהה להרחבת התודעה. חוויות פסיכדליות לא יעשו את העבודה. הכמיהה היא לחיים **בְּמִקְוֵה**.

והאר עינינו

בפתח שנוצר, עשויה להיכנס התורה.
בכל עמוד, בכל מילה כמעט, יש בתורה קריאה לצאת מן המצר: **לֵךְ לֵךְ!**
ללמוד תורה זה להיזכר מאין באנו ומה ייעודנו.

האם ה' קורא גם בשמנו?
אפשר, כמובן, להתחמק: **"זה לא שייך אלינו, זה לא רלוונטי, זו ירידת הדורות"**.
אך אז חלק גדול מתורתנו הקדושה יידחק לקרן זוית.

בבסיס הלימוד שלנו – לחקור את החוויה הרוחנית ואיך שהיא משתקפת בתוך התורה. הבנה זו היא מצווה. לקבל באופן עיוור וללא הבנה — זו לא מדרגה גבוהה.

אבינו אב הרחמן, רחם עלינו, ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע, ללמוד וללמד... והאר עינינו בתורתך... שלא נבוש ולא ניכלם לעולם ועד.

תפילה יומיומית זו היא בקשה לתודעה גבוהה.

לשמור ולעשות בלי להבין ולהשכיל, בלי הארת העיניים והלב – זה מבייש, זה לא כבוד גדול.

בקשתנו היא לבנות תיאולוגיה פנומנולוגית – תורת האדם המתחילה בחוויה האנושית - ומשם לעלות אל **ההתבוננות** בְּאֵלֶי, ומשם רק **לדבר** על אֱלֹהִים.

קיצוץ הנטיעות

כתוב בתורה שהאדם נברא בצלם אֱלֹהִים, כיצור שלם, שרואה מסוף העולם ועד סופו. קטנות המוחין של האדם היא תולדה של פיצול בין זכר לנקבה, של פירוד בין עץ הדעת לעץ החיים, החולקים שורש אחד. הפיצולים וצמצום התודעה זהים לגירוש מגן עדן. ומשם מתחילה דרך הייסורים האנושית.

הַרְבֵּה אֲרֵבָה עֵצָבֹנָה,
בְּזַעַת אֶפֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם.

סבל קיים אצל כל היצורים החיים, גם פלימזי סבל מדי פעם. אך הייסורים הם נחלת האדם בלבד — תולדה של תודעת הגירוש. המודעות האנושית לסבל יוצרת ייסורים. למה יש לי מיגרנות? למה "כולם" מדברים בקלות, ו"רק אני" מגמגם? למה גדלתי בסביבה קשה?... מקום השאלות המייסרות הוא השאול — גיהנום השאלות הבלתי־פתירות של הקיום האנושי.

מן השאול — לעלייה

החילוץ מהשאול לא יגיע ממחשבה אין־סופית ולא על ידי תביעה לתשובות מהירות, אלא על ידי התרחבות התודעה:
ה' הָעֲלִית מִן שְׂאוֹל נַפְשִׁי.
לא דריכה במקום, אלא עלייה.
האם לשם כך ההזמנה לפתוח את היום ב־מַזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד?
המשך המזמור כלל לא עוסק במקדש שעל ההר,
אלא בהיחלצות מן השאול ובחנוכת הבית האישי — בוקר בוקר.
הנותן לשכני בינה — כל יום קצת יותר.

פסוק לי פסוקיך

אינני מוטרד מהיכן נתחיל את הלימוד שלנו.
כל פסוק בתורה הוא שער. כך פסוקי דזמרה, קריאת שמע, כל פסוק אקראי.
פוגשים ילד היוצא מבית רבן וקראים לו: "פסוק לי פסוקיך"
— ומשהו חדש מתחיל.